

KARRA JADVALINI YODLASHDA DUCH KELADIGAN MUAMMOLARNI BARTARAF QILISHNING QULAY USULLARI.

Malikova Ravshanxon Kozimovna

Andijon viloyati Baliqchi tumani

28-maktab Boshlang'ich sinf o'qituvchisi.

Annotatsiya. O'qishning birinchi yilidan so'ng boshlang'ich sinf o'qituvchilar bolalarga ko'paytirish jadvalini qanday o'rgatish kerakligi muammosiga duch kelishadi. Bundan tashqari, yosh o'quvchilarning buni eslab qolish istagi borligiga ishonch hosil qilish kerak, chunki bu zarur emas. Oddiy yodlash juda tez zerikish, va bu jarayonni davom ettirish juda qiyin bo'ladi. Biz ushbu izlanishimiz orqali bu muammoni hal etish uchun ba'zi tavsiyalarni berdik.

Kalit so'zlar: karra jadvali, ota-ona, o'qituvchi, o'quvchi, muammo.

Ko'paytirish jadvalini tez va oson o'rganishga yordam beradigan oddiy usullar berishga harakat qilaylik. Bolaga ko'paytirish jadvalini qanday tushuntirish kerakligi haqidagi savolga javob berganda, bitta to'g'ri texnikani ta'kidlash kerak. Ushbu harakatning printsipi nima ekanligini aniq tushuntirish kerak. Ko'paytirish jadvalidagi misollarni o'rganishni boshlash vaqti kelganida, bolalar qo'shish va ayirish nima ekanligini allaqachon yaxshi tushunishadi. Ya'ni, ko'paytirish amali almashtiriladi bir xil shartlarni qo'shish. Masalan, 3 ni 2 ga ko'paytirish 3 raqamini ikki marta qo'shish kerakligini anglatadi - $3 + 3$. Agar 5 3 ga ko'paytirilsa, beshlikni uch marta $5 + 5 + 5$ qo'shing. Tushuntirish paytida stol ustidagi misollar tasviriy misollar bilan tuzatilgan bo'lsa, juda yaxshi bo'lardi: "Onam Vova va Mashaga 2 quti qalam sotib oldi. Har bir quti 6 donadan iborat. Ikki qutida nechta qalam bor? Qanday hisoblash mumkin? 6 plus 6 ga teng yoki 6 marta 2. Birinchi va ikkinchi holatda ham biz 12 ni olamiz. Ko'paytirish jadvalini o'rganing turli usullar bilan mumkin. Biz bu yoshda ko'pchilik bolalarda yaxshi rivojlangan mexanik xotiraga ega ekanligiga tayanamiz. Ba'zilar vizual idrok etishni talab

qiladi, masalan, eskizlar, videolar, hissiy she'riy taqdimot yoki o'yin daqiqalari. Keling, ulardan bir nechtasining mohiyatini keltiramiz. Bolaga ko'paytirish jadvalini o'rganishga qanday yordam berish kerakligi haqidagi savolga javoblardan biri pifagor jadvali. 0 dan 9 gacha bo'lgan raqamlar bilan ustunlar va chiziqlar mavjud. Agar chiziq va ustunni barmog'ingiz bilan ko'paytirgichlar bilan bog'lasangiz, biz raqamni olamiz - ko'paytirish natijasi.

Bir qarashda stol og'ir ko'rinishiga qaramay, qo'rqmaslik kerak. Farzandingizga ustundagi ko'paytirish misollarini eslab qolish juda oson ekanligini darhol tushuntirish kerak. Asosiy oddiy qoidalar:

- diagonal tarzda yoziladi eng oddiy va bir xil sonli oson mahsulotlar.
- Oxirgi satr va oxirgi ustun 10 ga ko'paytirishni o'z ichiga oladi, bunda ko'paytma oddiygina qo'shiladi.
- Birinchi ustun va birinchi qator bittaga ko'paytirish natijasini ko'rsatadi, natijada bir xil.
- Bolaga kerak asosiy tamoyilini tushuntiring Pifagor jadvalidan foydalanib, bu raqamni topishdir. Natija kerakli ko'paytirgichlar bilan ustun va qatorning kesishmasida joylashgan.

Eslatma jadvalni o'rganishning bir qator afzalliklari Pifagor usuli yordamida ustunga ko'paytirish:

- bolalar to'g'ri javobni qidirib, gorizonta va vertikal chiziqlardan kvadrat hosil qilishdan xursand;
- bu harakatlarni bajarishda matematik fikrlash mantig'i rivojlanadi;
- unga hech narsa aytmaydigan yozma misollar emas, balki uning oldidagi stol ustida fikr yuritish o'rganilayotgan materialni yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi;
- begona belgilarning yo'qligi jadvalda qayd etilgan raqamlarni vizual tarzda yanada samarali eslab qolish imkonini beradi;
- usuli yordamida doimiy, masalan, kattalar unga beradigan savollarga javob topib, bola raqamning joylashishini va raqamning o'zini tezda eslab qoladi, shu bilan birga u kelajakda jadvalda bo'lmagan natijalarni takrorlamaydi.

Ko‘paytirishni o‘rganish jarayoni samarali bo‘lishi uchun Pifagor stolini taniqli joyga qo‘yish va to‘g‘ri javoblarni topish uchun chaqaloq bilan muntazam ravishda ishlash kerak.

Ko‘paytirish jadvalini eslab qolishning oson usuli - maxsus kartalardan foydalanish. Bu jarayon rejalashtirilgan bo‘lishi kerak va o‘rganish bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Siz ikki tomonlama kartalar yasashdan boshlashingiz kerak. Kartaning bir tomonida ko‘paytirish uchun misol, ikkinchisida - bu misolga javob bo‘ladi.

Ko‘paytirish jadvalini eslab qolishning eng oddiy usullari 1 va 10 uchun misollarda keltirilgan. Shuning uchun mutaxassislar tavsiya qiladilar. O‘rganishni boshlang ushbu mashqlardan. Xususiyatlari quyidagilardan iborat:

- raqamni 1 ga ko‘paytirishda biz bir xil raqamni olamiz;
- 10 ga ko‘paytirganda, raqamga nol qo‘shing.

• 3 ga ko‘paytirish jadvalini yodlash bolalar uchun ba‘zi qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Shuning uchun, bu holatda, mutaxassislar maslahat beradi o‘rganishning she‘riy shaklini qo‘llang. Siz she‘rlarni o‘zingiz yozishingiz mumkin yoki siz allaqachon tayyor narsalarni olishingiz mumkin.

• Keyingi yo‘l - bolalarga aniq kundalik misollar bilan tushuntirish. Masalan, 3×4 misoli amaliy masala yordamida echiladi. Onamda 4 ta olma bor edi, dadada ham 4 ta, sizda 4 ta olma bor edi.

• Qancha olma bor? Bundan tashqari, vazifalar assotsiativ bo‘lishi kerak, shunda bola vaziyatni osongina tasavvur qila oladi va javob topadi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, har bir bola individual yondashuvni talab qiladi. Va bir kishi uchun ishlaydigan narsa boshqalar uchun muammoli bo‘lishi mumkin.

Bizning ta‘lim elektron o‘yinimizni sinab ko‘ring. Undan foydalanib, ertaga siz sinfda matematik masalalarni doskada javobsiz, raqamlarni ko‘paytirish uchun planshetga murojaat qilmasdan yechishingiz mumkin bo‘ladi. Faqat o‘ynashni boshlash kerak va 40 daqiqadan so‘ng ajoyib natija bo‘ladi. Va natijani mustahkamlash uchun tanaffuslarni unutmang, bir necha marta mashq qiling. Simulyatorning o‘yin shakli ham o‘g‘il bolalar, ham qizlar uchun mos keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018 yil 5 sentyabrdagi "Xalq ta'limi tizimiga boshqaruvning yangi tamoyillarini joriy etish chora-tadbirlar
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 29- apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi tizimini 2030- yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi Farmoni
3. Tolipov U.K., Sharipov Sh.S. O'quvchi shaxsi ijodkorlik faoliyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari. - T., Fan, 2012
4. Yo'ldashev J. G., Usmonov S.A. Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni amaliyotga joriy qilish. - T: Fan va texnologiya, 2008
5. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining "Bolalarni boshlang'ich ta'limga majburiy bir yillik tayyorlash tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" 132-son qarori
6. B.X.Xodjayev. "Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti". "Sano-standart" nashriyoti. Toshkent - 2017. 92-bet.
7. T.T.Omonov, N.X.Xo'jayev, S.A.Madyarova, E.U.Eshchonov. "Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat". Toshkent. "IQTISOD-MOLIYA" 2009. 106-bet.